



OP NAAR DE EINDSTREEP

NEDERLANDS VOOR DUITSTALIGEN

KATJA VERBRUGGEN
EN MARJET TAMSE

uitgeverij
coutinho

www.coutinho.nl/eindstreep3

Met de code in dit boek heb je 24 maanden toegang tot je online studiemateriaal. Dit materiaal bestaat uit antwoorden bij de opdrachten uit het boek, (links naar) audio en video, transcripten van de audio en video, en een interactieve zelftoets bij ieder hoofdstuk.

Om je studiemateriaal te activeren heb je onderstaande code nodig. Ga naar www.coutinho.nl/eindstreep3 en volg de instructies.

Op naar de eindstreep

Nederlands voor Duitstaligen

Katja Verbruggen

Marjet Tamse

Derde, herziene druk

u i t g e v e r i j | C
c o u t i n h o

bussum 2019

Voorwoord

Wat leuk dat je dit boek bekijkt. Wij, de auteurs, willen met dit boek Duitstaligen op een aansprekende en afwisselende manier van niveau A2 naar de eindstreep op niveau B2 brengen. Dat doen we onder meer door in het boek een rondje door de twaalf provincies van Nederland te maken. Elke provincie is gekoppeld aan een thema, bijvoorbeeld gezondheidszorg, architectuur, handel en economie, taal en waterhuishouding. Zo leer je over ons land en over onderwerpen die er spelen. Natuurlijk kun je ons boek ook gebruiken als Duits niet je moedertaal is.

We willen graag onze meelezers bedanken voor de nuttige feedback die ze hebben gegeven bij de totstandkoming van het boek. Vooral Henny Taks, Jelske van der Hoek, Joos de Ruiter en Monique Horowitz hebben ons voorzien van zeer uitgebreide feedback en goede tips. Natuurlijk zou dit boek niet geworden zijn wat het is zonder de bijzonder kundige en prettige samenwerking met alle betrokkenen van Uitgeverij Coutinho.

Wij hebben met veel plezier aan dit boek gewerkt en hopen dat jullie er net zo veel plezier aan zullen beleven.

Katja Verbruggen en Marjet Tamse

Inhoudsopgave

	Leeswijzer	16
1	Toerisme	18
	Zeeland: toerisme aan het water	
	<i>Onderwerpen</i>	
	▪ het gebruik van <i>zouden</i> bij een wens	
	▪ de modale verba	
	▪ de comparatief	
	▪ <i>net zo ... als</i> en <i>even ... als</i>	
	▪ relatief pronomen zonder en met prepositie	
	▪ het perfectum	
	Vorbereiden	20
	Uitvoeren	24
	Oefenen	37
	Woordenlijst	42
2	Taal	44
	Friesland: eigenwijs buitenbeentje	
	<i>Onderwerpen</i>	
	▪ het perfectum met meerdere verba	
	▪ de indirecte rede	
	▪ de indirecte vraag	
	▪ het stoffelijk adjectief	
	▪ het gebruik van <i>zouden</i> bij een beleefde vraag	
	Vorbereiden	46
	Uitvoeren	50
	Oefenen	57
	Woordenlijst	60

3	Architectuur	62
	Groningen: van oud tot nieuw	
	<i>Onderwerpen</i>	
	- het imperfectum - het reflexief en reciprook pronomen - het gebruik van <i>zouden</i> met een irrealis <i>sommige(n), andere(n), al</i> en <i>alle(n)</i> - het possessivum <i>moeten</i> en <i>zullen</i>	
	Vorbereiden	64
	Uitvoeren	67
	Oefenen	79
	Woordenlijst	84
4	Geschiedenis	86
	Overijssel: het rijke verleden van de Hanzesteden	
	<i>Onderwerpen</i>	
	<i>veel, vele</i> en <i>velen</i> - het gebruik van <i>zouden</i> bij onzekere informatie - de superlatief <i>een ... of ...</i>	
	Vorbereiden	88
	Uitvoeren	91
	Oefenen	100
	Woordenlijst	104
5	Verkeer en vervoer	106
	Utrecht: knooppunt en knelpunt	
	<i>Onderwerpen</i>	
	<i>zo'n, zulk</i> en <i>zulke</i> - het met iemand (on)eens zijn - het gebruik van <i>zouden</i> bij advies geven - de imperatief met modale partikels	

	Vorbereiden	108
	Uitvoeren	111
	Oefenen	120
	Woordenlijst	125
6	Euregio	128
	Limburg: de grens altijd dichtbij	
	<i>Onderwerpen</i>	
	▪ signaalwoorden van tijd	
	▪ valse vrienden	
	▪ positiewerkwoorden	
	Vorbereiden	130
	Uitvoeren	134
	Oefenen	144
	Woordenlijst	148
7	Natuur en milieu	150
	Gelderland: het land van Maas en Waal	
	<i>Onderwerpen</i>	
	▪ passieve zinnen	
	▪ het gebruik van <i>er</i> in passieve zinnen	
	▪ signaalwoorden: oorzaak en gevolg	
	▪ praten over hoeveelheden	
	▪ vragen met <i>waar</i> + prepositie	
	Vorbereiden	152
	Uitvoeren	157
	Oefenen	169
	Woordenlijst	174

8	Waterhuishouding	176
	Flevoland: de baas over het water	
	<i>Onderwerpen</i>	
	▪ ze, men en je	
	▪ volgorde aangeven	
	▪ heel, hele en helemaal	
	▪ signaalwoorden voor tegenstelling	
	▪ een diagram of grafiek beschrijven	
	Vorbereiden	178
	Uitvoeren	181
	Oefenen	190
	Woordenlijst	195
9	Industrie en innovatie	198
	Noord-Brabant: vernieuwende ideeën	
	<i>Onderwerpen</i>	
	▪ de functies van er	
	▪ conjuncties	
	▪ de probleemstructuur	
	Vorbereiden	200
	Uitvoeren	203
	Oefenen	211
	Woordenlijst	215
10	Criminaliteit	218
	Noord-Holland: criminaliteit in de grote stad	
	<i>Onderwerpen</i>	
	▪ passieve bijzinnen met een modaal verbum	
	▪ er met prepositie als vooruitwijzer	
	▪ herhalen wat iemand gezegd heeft	

	Vorbereiden	220
	Uitvoeren	223
	Oefenen	231
	Woordenlijst	236
11	Handel en economie	238
	Zuid-Holland: expert in export	
	<i>Onderwerpen</i>	
	▪ de functies van <i>er</i>	
	▪ het plusquamperfectum	
	▪ verwijswaarden	
	Vorbereiden	240
	Uitvoeren	243
	Oefenen	254
	Woordenlijst	261
12	Gezondheid	264
	Drenthe: gezondheidszorg in de knel	
	<i>Onderwerpen</i>	
	▪ de plaats van de verba in de zin	
	▪ de plaats van het prefix in de zin	
	▪ het verbum <i>laten</i>	
	Vorbereiden	266
	Uitvoeren	269
	Oefenen	277
	Woordenlijst	282

Grammaticaoverzicht	285
Het verbum	285
<i>De tijden van het verbum</i>	285
▪ Het perfectum	
Het perfectum met een dubbele infinitief	
▪ Het imperfectum	
▪ Het plusquamperfectum	
<i>Modale verba</i>	288
▪ Modale verba	
▪ Passieve bijzinnen met een modaal verbum	
▪ Het verbum <i>laten</i>	
<i>Het gebruik van zou(den)</i>	290
▪ Het gebruik van <i>zou(den)</i> als wens	
▪ Het gebruik van <i>zou(den)</i> voor een beleefde vraag	
▪ <i>Zou(den)</i> als irrealis	
▪ <i>Zouden</i> bij onzekere informatie	
▪ <i>Zouden</i> : advies geven	
<i>En verder</i>	292
▪ De imperatief met modale partikels	
▪ Positiewerkwoorden	
De zin	294
<i>De zinsstructuur</i>	294
▪ De plaats van de verba in de zin	
▪ De plaats van het prefix in de zin	
<i>Passieve zinnen</i>	295
▪ Passieve zinnen	
▪ Het gebruik van <i>er</i> in passieve zinnen	
▪ Passieve bijzinnen met een modaal verbum	

Samengestelde zinnen 297

- Het relatief pronomen
- Relatief pronomen met prepositie
- Indirecte rede en indirecte vraag
- Conjuncties

■ **Het gebruik van er** 300

- De functies van *er* (1)
- Het gebruik van *er* in passieve zinnen
- *Er* met prepositie als vooruitwijzer
- De functies van *er* (2)

■ **Taalhandelingen** 303

- Een mening geven/het met iemand (on)eens zijn
- Praten over hoeveelheden
- Volgorde aangeven
- Een diagram of grafiek beschrijven
- De probleemstructuur
- Herhalen wat iemand gezegd heeft

■ **Vergelijken** 307

- De comparatief
- De superlatief

■ **Pronomina** 308

- Reflexief en reciprook pronomen
- Possessivum
- Verwijswoorden

■ **Signaalwoorden** 310

- Signaalwoorden van tijd
- Signaalwoorden: oorzaak en gevolg
- Signaalwoorden voor tegenstelling

■ Het gebruik van ...	312
▪ <i>Sommige(n), andere(n), al en alle(n)</i>	
▪ <i>Veel, vele en velen</i>	
▪ <i>Een ... of ...</i>	
▪ <i>Zo'n en zulke</i>	
▪ <i>Ze, men en je</i>	
▪ <i>Heel, hele en helemaal</i>	
■ En verder	316
▪ Het stoffelijk adjectief	
▪ Vragen met <i>waar</i> + prepositie	
Verantwoording	318

Leeswijzer

Voorbereiden, uitvoeren en oefenen

Elk hoofdstuk in *Op naar de eindstreep* is opgebouwd uit drie delen: 'Voorbereiden', 'Uitvoeren' en 'Oefenen'. De opdrachten bij 'Voorbereiden' en 'Oefenen' kunnen zelfstandig worden gedaan; de meeste opdrachten bij 'Uitvoeren' zijn bedoeld om samen te maken.

Spreken, schrijven, luisteren en lezen

In ieder hoofdstuk komen de vier vaardigheden aan bod: spreken, schrijven, luisteren en lezen. Daar waar dat nodig is, leggen we de grammatica expliciet uit. Aan het eind van elk hoofdstuk is een woordenlijst opgenomen.

Staatsexamen op B2-niveau

Wanneer je van plan bent om het staatsexamen op B2-niveau (programma II) te gaan doen, kun je *Op naar de eindstreep* als voorbereiding gebruiken. In ons boek is met een pictogram aangegeven welke opdrachten vergelijkbaar zijn met de opgaves van het staatsexamen NT2.

Gebruikte pictogrammen



Je krijgt een kopieerblad van je docent.



Op de website vind je een video.



Op de website vind je audio.

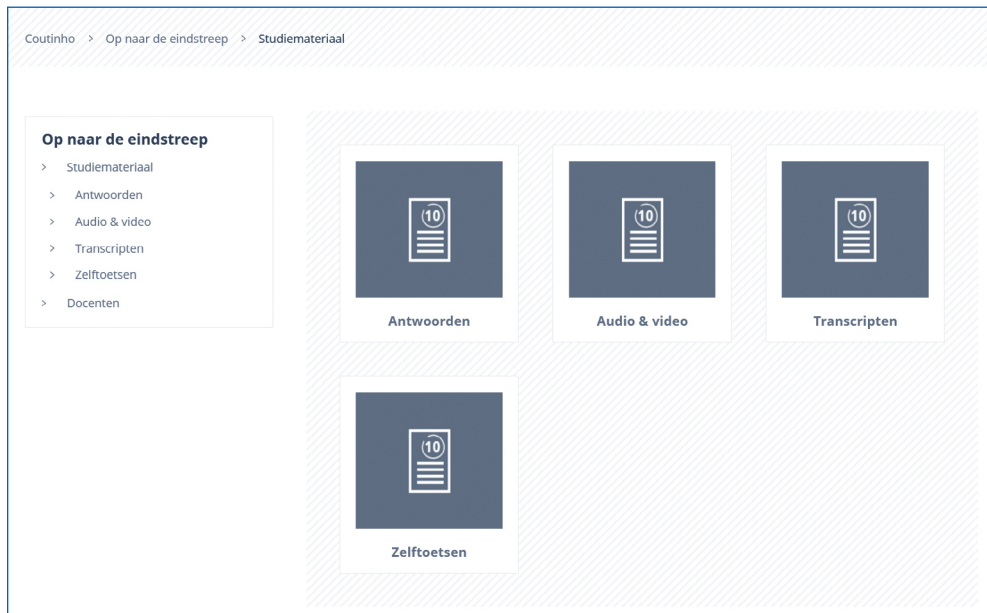


Deze opdracht is vergelijkbaar met een opdracht uit het staatsexamen.

Online studiemateriaal

Op www.coutinho.nl/eindstreep3 vind je het online studiemateriaal bij dit boek. Dit materiaal bestaat uit:

- antwoorden bij de opdrachten uit het boek
- (links naar) audio en video
- transcripten van de audio en video
- een interactieve zelftoets bij ieder hoofdstuk





Zeeland: toerisme aan het water

In Zeeland vind je meer water dan land. De zes delen van de provincie zijn omringd door het water van de Noordzee. Ook heeft Zeeland het grootste zoutwatermeer van Europa. Dit samen maakt Zeeland een populaire vakantiebestemming. Elk jaar komen veel Nederlanders, Duitsers en Belgen naar deze provincie. Wist jij dat Zeeland de meeste zonuren van Nederland heeft? En je kunt er uitstekend zwemmen, zeilen en surfen. Geen zin in watersport? Ga dan lekker wandelen langs de kust of neem de fiets!

1 Toerisme



Vorbereiden**Opdracht 1: Vragen vooraf**

- 1 Ben je weleens in Zeeland geweest? Zo ja, wat heb je er gedaan?

- 2 Wat zou je willen doen in Zeeland? Maak een top drie van jouw favoriete activiteiten.

1

2

3

- 3 Zeeland is een populaire bestemming voor Duitse toeristen. Waarom is dat, denk je?

- 4 Hou jij van strandvakanties? Of ga je liever naar een museum, fietsen of misschien bergen beklimmen? Hoe ziet jouw ideale vakantie eruit?

Opdracht 2

Lees de tekst en beantwoord de vragen.

WAT KUN JE DOEN IN ZEELAND?

Zeeland is een van de twaalf provincies van Nederland. Het ligt in het zuidwesten aan de Noordzee en grenst aan België. De provincie bestaat uit een aantal **schiereilanden**. Zeeland **trekt** elk jaar miljoenen toeristen. Dat komt door de honderden kilometers aan strand en het grote aantal zonuren in deze provincie. Zeeland is populair als vakantiebestemming bij Nederlanders, maar ook onze oosterburen weten de Zeeuwse kust massaal te vinden. In de zomer zie je soms meer Duitsers dan Nederlanders.

1

De topattractie van Zeeland zijn de Deltawerken. Deze hebben een **nare** oorsprong. In 1953 is de provincie getroffen door een **zware** storm. Een groot deel van Zeeland is toen **onder water gelopen** en er zijn veel mensen verdronken. Om een herhaling van deze Watersnoodramp te voorkomen, zijn er veel **dammen** en **sluizen** gebouwd.

De sluizen van de Oosterscheldekering zijn heel speciaal. Deze **gaan** alleen **dicht** bij extreem hoog water. Het zoute zeewater stroomt dus gewoon door de sluizen. Daardoor is het **unieke** natuurgebied achter de sluizen **bewaard gebleven**. Aan de Deltawerken is 57 jaar gewerkt. In het Deltagebied is **van alles te doen**. Je kunt er wandelen, fietsen, varen, musea bezoeken en deelnemen aan verschillende excursies.



2

Op de Oosterscheldekering vind je Neeltje Jans. Vroeger was dit een **werk-eiland**. Nu is het een informatiepark en attractiepark over de Deltawerken. Je kunt ook een **rondvaart** maken om de **bouwwerken** van dichtbij te bekijken en om te genieten van de natuur met haar bijzondere flora en fauna.

3

Met een kust van ongeveer 650 kilometer is er **keuze** genoeg als je de zee wilt zien. Zo kun je heerlijk wandelen aan de boulevard van Vlissingen, goed eten in een strandpaviljoen in Cadzand of kitesurfen op de hoge **golven** bij de Brouwersdam. Ook zijn er diverse wandelpaden en fietspaden door de duinen. Het strand van Ouddorp aan Zee is een van de mooiste stranden van Nederland.

4

Zeeland is fantastisch om per fiets te ontdekken. Er zijn honderden kilometers aan **fietsroutes**. Je kunt op veel plaatsen een fiets of tandem huren. Onderweg vind je fietscafés waar je iets kunt eten en drinken terwijl je elektrische fiets wordt opgeladen.

5

Wie heel dicht bij de zee **in slaap** wil **vallen**, kan een strandslaaphuisje huren. De huisjes zijn **van alle gemakken voorzien**, inclusief complete keukens met **vaatwasser**. Er zijn verschillende organisaties die dit soort huisjes op het strand aanbieden.



6

50 Middelburg, de hoofdstad van Zeeland, is een oude stad met veel monu-
 menten. De **toren** van de prachtige abdij van de stad heet de 'Lange Jan'. Hij
 is met 91 meter het symbool van Middelburg. Je kunt deze toren tot de helft
beklimmen via 207 **treden**.

7

55 Hou je van het nachtleven? Ga dan naar Renesse, waar in de zomermaan-
 den jongeren uit Nederland, Duitsland en België komen om te stappen. In
 het centrum van Renesse vind je heel veel restaurants, **kroegen** en disco's.
 Het gaat hier om zien en gezien worden, om drinken en dansen tot in de
 60 vroege uurtjes.

Naar: www.top10bezienswaardigheden.nl

- 1 Hierna staan zeven tussenkopjes. Zet de tussenkopjes op de goede plaats in de tekst.

Stappen en swingen

Kilometers strand

Klimmen in Middelburg

Noodzaak en toeristische trekpleister

Slapen met het geruis van de zee

Kilometers maken

Kom aan boord

- 2 Wat maakt Zeeland populair als vakantiebestemming?

- a De vele attractieparken.
- b Het nachtleven in de provincie.
- c De stranden en de zon.

- 3 Waarom zijn de Deltawerken gebouwd?

- a Als toeristische attractie.
- b Om een ramp te voorkomen.
- c Om meer natuur te creëren.

1 TOERISME

- 4 **Waarom is Zeeland geschikt om te fietsen?**
- a Omdat er veel fietspaden zijn.
 - b Omdat er veel fietscafés zijn.
 - c Omdat je op veel plaatsen fietsen kunt huren.

Opdracht 3

- 1 **‘De huisjes zijn van alle gemakken voorzien.’ Dat betekent:**
- a De huisjes hebben allerlei voorzieningen.
 - b De huisjes geven je een goed gevoel.
 - c Je kunt de huisjes gemakkelijk vinden.
- 2 **In Renesse komen veel jonge mensen om te stappen. Wat betekent dat?**
- a Ze komen om te wandelen.
 - b Ze komen voor de bezienswaardigheden.
 - c Ze komen om uit te gaan.
- 3 **De Deltawerken hebben veel **sluizen** en **dammen**. Wat is het verschil tussen een sluis en een dam?**
- _____
- _____

Uitvoeren

Opdracht 4

Praat met een medecursist over de antwoorden bij opdracht 1.

Opdracht 5: Quiz

Wat weet jij over Zeeland? Werk samen met één of meerdere cursisten. Je mag online naar antwoorden zoeken. Gebruik daarbij alleen Nederlandstalige websites.

- 1** Hoe noem je een inwoner van Zeeland?

- 2** Uit hoeveel (voormalige) eilanden bestaat Zeeland?

- 3** In Vlissingen staat een standbeeld van Michiel de Ruyter. Wie was hij? Wat deed hij?

- 4** Hoeveel mensen zijn er gestorven tijdens de Watersnoodramp in 1953?

- 5** Welke bekende Nederlandstalige band komt uit Zeeland?

- 6** Hoeveel openingen heeft de Oosterscheldekering?

- 7** Zeeland ligt voor een groot deel onder de zeespiegel. Wat is het laagste punt van Zeeland?

- 8** Wat doe je met lamsoor en zeekraal?

Het gebruik van zou(den) als wens

Kijk naar de volgende zinnen:

Ik **zou** graag op vakantie naar Zeeland **willen gaan**.

Wij **zouden** weleens jonge zeehonden **willen zien**.

Sophie en Carlijn **zouden** wel in Renesse **willen stappen**.

Zou jij weleens **willen kitesurfen**?

Een wens formuleer je met: **zou(den) + willen + infinitief**

Vaak wordt ook **graag** of **wel** of **weleens** gebruikt bij een wens.

Opdracht 6

Werk samen. Cursist A maakt een vraag met **zou(den) + willen**. Cursist B geeft een antwoord met **zouden + willen**.

Voorbeeld:

Neeltje Jans – bezoeken

Cursist A: Zou je Neeltje Jans weleens willen bezoeken?

Cursist B: Ja, ik zou Neeltje Jans weleens willen bezoeken.

Cursist B: Nee, ik zou Neeltje Jans nooit willen bezoeken.

Cursist A

- 1 op vakantie gaan – naar Renesse
- 2 surfen – op het Grevelingenmeer
- 3 eten – vis met lamsoor
- 4 beklimmen – toren in Middelburg
- 5 paardrijden – op het strand

Cursist B

- 1 proeven – Zeeuwse bolus
- 2 een rondvaart maken – op de Oosterschelde
- 3 fietsen – door de duinen
- 4 vissen vangen – op de Noordzee
- 5 oesters eten – in Sluis



Opdracht 7

Op de website vind je een video met een opdracht.

Modale verba

Het Nederlands heeft net als het Duits een aantal modale verba, zoals **moeten**, **kunnen**, **mogen** en **hoeven**. Gebruik je een modaal verbum, dan moet je ook een tweede verbum gebruiken in de zin. Dat verbum is een infinitief.

We **moeten** de zandplaten nu snel **opspuiten**.

Je **kunt** veel zeehonden op de zandplaten **zien**.

De zeehonden hebben rust nodig, dus we **mogen** niet te dichtbij **komen**.

Je **hoeft** niet met een boot **te varen** om de zeehonden te zien; een verrekijker is genoeg.

Sommige modale verba lijken op Duitse modale verba, maar hebben een heel andere betekenis. We noemen dat ‘valse vrienden’:

Je **mag** niet te dichtbij komen. mogen = _____

Ik **durf** de zeehonden niet te aaien. durven = _____

We **zullen** de dam openlaten. zullen = _____

Opdracht 8

Je gaat met een paar vrienden een weekje op vakantie. Je hebt een vakantie-huisje geboekt en je ontvangt een bevestigingsmail. Vul in de mail de meest passende modale verba in. Kies uit: **moeten**, **hoeven**, **mogen**, **kunnen**.

Let op:

Moet ik betalen voor aankomst?

Nee, u **hoeft niet** te betalen voor aankomst.

Moeten jullie de reservering printen?

Nee, we **hoeven** de reservering **niet** te printen.

Beste vakantieganger,

Bedankt voor uw boeking en welkom in onze vakantiewoning Duinroos.

U _____ op de dag van aankomst tussen 15.00 en 21.00 uur de sleutel ophalen bij de beheerder van de woning. Op de dag van vertrek _____ u de sleutel weer voor 10.00 uur bij hem inleveren.

Wij wijzen u graag op het volgende:

U _____ geen handdoeken en lakens mee te nemen. Wij maken de bedden op en leggen handdoeken voor u klaar in de badkamer.

U _____ de handdoeken niet meenemen naar het strand.

U vindt de wasmachine en de droger in de bijkeuken. De gebruiksaanwijzingen liggen op de plank boven de wasmachine. U _____ deze apparaten kosteloos gebruiken. U _____ alleen maar wasmiddel te kopen. Wilt u het deurtje van de wasmachine openlaten na gebruik in verband met stank en schimmel?

Voor het gebruik van de elektrische fietsen heeft u een pasje nodig. Hiervoor _____ u contact opnemen met de beheerder van het park. De fietsen kosten vijf euro per 24 uur. U _____ dit afrekenen met de beheerder.

Bij vertrek _____ u het huis bezemschoon achterlaten. De eind-schoonmaak _____ u niet zelf te doen; die nemen wij voor onze rekening.

Voor toegang tot de duinen heeft u een dagkaart of weekkaart nodig. Deze _____ u kopen bij de automaat op de Duinweg of bij de VVV in het centrum.

Wij wensen u alvast een aangenaam verblijf,

John en Lidy



Opdracht 9

Je gaat twee spreekopdrachten doen. Luister naar de instructies van je docent.

Situatie 1:

Je gaat met een vriend een dagje klimmen in het Funforest. Je weet niet goed wat je mee moet nemen. Je vraagt het aan je vriend. Je vriend heeft op de website gekeken. Jullie krijgen van je docent elk een kopieerblad met een opdracht.

Situatie 2:

Je wilt met een vriend het Van Gogh Museum bezoeken. Je vriend heeft wat vragen over het museum. Jij hebt informatie van de website. Jullie krijgen van je docent elk een kopieerblad met een opdracht.

De comparatief

Als je twee verschillende dingen met elkaar vergelijkt, gebruik je de comparatief. De comparatief maak je door **(d)er** aan het adjectief toe te voegen:

Zeeland is **kleiner dan** Gelderland.

Een hotel in Zeeland is **duurder dan** een hotel in Gelderland.

Wanneer je twee identieke zaken met elkaar vergelijkt, gebruik je **net zo ... als** of **even ... als** of **en ... even**:

De bus naar de Keukenhof is **net zo** duur **als** de bus naar de Zaanse Schans.

De bus naar de Keukenhof is **even** duur **als** de bus naar de Zaanse Schans.

De bus naar de Keukenhof **en** de bus naar de Zaanse Schans zijn **even** duur.

Dit hotel was **net zo** dicht bij het strand **als** de camping.

Dit hotel was **even** dicht bij het strand **als** de camping.

Dit hotel **en** de camping waren **even** dicht bij het strand.

Opdracht 10

Werk samen. Vergelijk de beide hotelkamers. Gebruik de comparatief en de vergelijking met **net zo ... als** of **even ... als**.

Hotel Zeezicht	Hotel De Klaproos
Tweepersoonskamer € 59,- per kamer per nacht Tweepersoonsbed (1.60 breed) Ontbijt € 8,00 per persoon 500 meter van het strand 0,9 kilometer van het treinstation	Tweepersoonskamer € 59,- per kamer per nacht Tweepersoonsbed (1.80 breed) Ontbijt € 9,50 per persoon 700 meter van het strand 900 meter van het treinstation



Opdracht 11

Je krijgt van je docent een kopieerblad met informatie over een zeehonden-safari. Je medecursist krijgt informatie over een andere zeehondensafari. Zoek de verschillen en overeenkomsten tussen beide safari's door elkaar vragen te stellen. Laat je kopieerblad niet zien aan je medecursist.

Het relatief pronomen

Het relatief pronomen verbindt een hoofdzin met een bijzin. Die bijzin geeft informatie over een woord of zinsdeel uit de hoofdzin.

De zeehond **die** ik daar zie, is heel dik.

We slapen in een hotel **dat** we via Booking.com hebben gereserveerd.

We gaan wandelen met de mensen **die** we gisteren hebben ontmoet.

Zij fietsen door de duinen **die** achter het strand liggen.

Relatief pronomen:

Singularis	Pluralis
die (de-woorden)	die
dat (het-woorden)	

Opdracht 12

Vul het juiste relatief pronomen in. Kies uit **die** of **dat**.

- 1 Paul heeft een vriendin _____ uit Denemarken komt.
- 2 Het café _____ op de markt ligt, is open tot 03.00 uur.
- 3 In de Waddenzee leven veel zeehonden _____ bij mooi weer zonnen op de zandbanken.
- 4 Het meisje _____ daar loopt, kampeert ook op onze camping.
- 5 Het museum, _____ op maandag gesloten is, trekt elk jaar duizenden bezoekers.
- 6 Deze dijk, _____ in 1953 gebouwd is, moet versterkt worden.
- 7 De fietsen _____ je hier kunt huren, zijn allemaal elektrisch.
- 8 Op de camping _____ aan de kust ligt, is 's nachts veel lawaai.

Relatief pronomen met prepositie

De man **van wie** het restaurant is, kan goed koken.

De mensen **met wie** we op de boot waren, komen uit Duitsland.

De fietsen **waarop** we rijden, hebben we op het station gehuurd.

De boot **waarmee** we een excursie hebben gemaakt, was helemaal vol.

Kijk naar de volgende zinnen:

Ik vaar **met** de boot naar Texel. De boot is helemaal vol.

De boot **waarmee** ik naar Texel vaar, is helemaal vol.

Dit hotel behoort **tot** een keten. De keten is wereldwijd bekend.

De keten **waartoe** dit hotel behoort, is wereldwijd bekend.

Personen prepositie + wie	Dingen waar + prepositie
--	---

Let op:

Sommige preposities veranderen als je ze combineert met **waar**.

naar → **naartoe**

van → **vandaan**

met → **mee**

tot → **toe**

Wanneer we praten over een locatie (land, stad, plaats, ...) gebruiken we **waar** in plaats van **waarin**:

Het land **waar** ik woon, is niet zo groot.

Het restaurant **waar** we eten, is vrij duur.

Opdracht 13

Vul in de volgende zinnen het juiste relatief pronomen (+ prepositie) in.

- Ik heb een ticket gekocht _____ ik toegang heb tot de excursie.
- Het Rijksmuseum, _____ veel bekende schilderijen hangen, is een topattractie.
- Dit is een website _____ je kunt gebruiken om informatie te vinden over de Deltawerken.
- Op het strand bij Scheveningen zijn veel strandtenten _____ je kunt eten en drinken.
- Dit is de toeristenpas _____ onze gids vertelde.
- De toeristen _____ in de bus zaten, hebben veel foto's gemaakt van de grachten.
- Het terras _____ ik zat, had een prachtig uitzicht over het strand en de zee.
- Het hotel _____ wij logeerden, keek uit over de Maas.
- De gids _____ ik op excursie was, wist alles over de geschiedenis van Delft.
- Mijn vriend, _____ ik je vertelde, gaat mee naar Texel.



Opdracht 14

Je gaat luisteren naar een verhaal over couchsurfen. Je krijgt na ieder fragment tijd om de vraag te beantwoorden en de volgende vraag te lezen.

Lees nu eerst vraag 1.

- 1 Wat was voor Thea de belangrijkste reden om tijdens haar reis bij mensen thuis te slapen?**
 - a** Omdat ze op deze manier zag hoe mensen leefden.
 - b** Omdat ze er niet voor hoefde te betalen.
 - c** Omdat ze zo heel veel mensen leerde kennen.

- 2 Waarom noemt Thea het couchsurfen bij haar ‘Bivakkeren op de bank’?**
 - a** Omdat ze liever Nederlandse woorden gebruikt.
 - b** Omdat slapen op de bank minder comfortabel is.
 - c** Omdat ze dat charmant vindt.

- 3 Wat is de verklaring van Thea voor het gegeven dat er meer vrouwen dan mannen bij haar overnachten?**
 - a** Thea zegt dat mannen altijd vervelend doen.
 - b** Thea zegt dat vrouwen vaak slechte ervaringen hebben met mannen.
 - c** Thea zegt dat vrouwen het fijner vinden om bij een vrouw te overnachten.

- 4 Wat doet Thea als gasten zich gedragen alsof ze in hun eigen huis zijn?**
 - a** Dan zegt ze tegen de gasten dat ze zich verbaast.
 - b** Dan zegt ze tegen de gasten dat ze ergens anders moeten gaan slapen.
 - c** Dan zegt ze tegen de gasten dat ze zich beter moeten gedragen.

- 5 Wat vinden de logés van de leeftijd van Thea?**
 - a** Ze vinden het fijn om bij haar te logeren omdat ze op hun moeder lijkt.
 - b** Ze vinden het fijn omdat ze bij een oudere persoon zichzelf kunnen zijn.
 - c** Ze vinden een oudere vrouw saai omdat ze dan thee moeten drinken en moeten kletsen.



Opdracht 15

Je krijgt het transcript van je docent. Luister nog een keer en lees mee. Beantwoord daarna de volgende vragen.

- 1 **Wat betekent: ‘En wat ook een rol speelt ...?’ (regel 14)**
 - a En wat ook van invloed is ...
 - b En wat ook fijn is ...
 - c En wat ook een voordeel is ...

- 2 **‘Dus ik heb de daad bij het woord gevoegd ...’ (regel 24) Over welke daad heeft Thea het hier?**
 - a Met andere mensen samenwonen.
 - b Andere mensen leren kennen.
 - c Zich inschrijven op de website.

- 3 **Wat betekent: ‘Toen heb ik gelijk mijn biezen gepakt’? (regel 37)**
 - a Toen ben ik direct vertrokken.
 - b Toen heb ik direct iemand gewaarschuwd.
 - c Toen ben ik boos op hem geworden.

- 4 **Wat betekent: ‘Ik spreek ze dan aan op hun gedrag’? (regel 50)**
 - a Ik praat op een onaardige toon met ze.
 - b Ik vertel ze wat ik vind van hun gedrag.
 - c Ik vraag waarom ze zich zo gedragen.

- 5 **Welk woord kun je hier gebruiken in plaats van: ‘Aan de andere kant’? (regel 55)**
 - a dus
 - b maar
 - c daarom

Het perfectum

Als je vertelt over een activiteit die afgelopen is, gebruik je het perfectum:

Ik **heb** toen een reis door Zuid-Europa **gemaakt**.

Ik **heb** me maar één keer onveilig **gevoeld**.

Ik **ben** eerst naar Kroatië **gereisd**.

Dan **is** de rotzooi binnen vijf minuten **opgeruimd**.

Het perfectum bestaat uit een vorm van **hebben** of **zijn + participium**.
 Het participium van regelmatige verba bestaat uit **ge + stam van het verbum + d** of **t**.

Je gebruikt een **t** als de laatste letter van de stam een van de consonanten is van **softketchup + x**.

In alle andere gevallen gebruik je een **d**.

Het participium van de onregelmatige verba moet je leren.

Bij separabele verba komt **ge-** na het prefix: op**ge**ruimd.

Verba die beginnen met **er-**, **ver-**, **her-**, **ge-**, **be-** en **ont-** zijn niet separabel en krijgen geen **ge-**.

Ik heb hem in Zeeland **ontmoet**.

We zijn naar Middelburg **verhuisd**.

Ze heeft de fiets elke dag **gebruikt**.

Zijn gebruik je bij verba die een verandering of beweging aangeven, zoals **gaan**, **komen** en **beginnen**. Vergelijk:

Ik **heb** een uur gestaan.

Ik **ben** om tien uur opgestaan.

Let op:

Bij verba van transport, zoals **lopen**, **fietsen**, **vliegen** en **rijden** gebruik je **hebben** wanneer je ze gebruikt zonder richting, en **zijn** wanneer je ze gebruikt met richting (bijvoorbeeld met **naar**):

Ik **heb** een uur gefietst.

Ik **ben** naar België gefietst.

Opdracht 16

Onderstreep in deze e-mail alle participia. Noteer op een blaadje of in je schrift ook de infinitief van deze verba.

Hoi Guus,

Even een berichtje van mij. Het is superleuk om door Nederland te reizen. Het couchsurfen bevalt heel goed. Gisteren heb ik bij een oudere vrouw geslapen in het centrum van Utrecht. Ze heeft zelf veel gereisd en heeft toen het couchsurfen ontdekt. Wel grappig, ik dacht dat alleen jonge mensen dat deden! Ze heeft me heel veel over Utrecht verteld. Wist jij dat de Domtoren, waar we vorig jaar met Gert zijn geweest, ooit vastzat aan de Domkerk? Ik heb de Dom gisteren beklommen. En ik heb nu nog spierpijn!

Verder heeft Thea, dat is de naam van mijn gastvrouw, me een tip gegeven voor een heel goed restaurantje waar je voor weinig geld lekker kunt eten. Ik ben daarnaartoe gegaan en heb er mensen ontmoet die ik ook al in Delft ben tegengekomen. Het is een kleine wereld. Vandaag ga ik kajakken in de buurt van Utrecht. Tot nu toe is het slecht weer geweest, maar nu schijnt de zon.

Hoe is het met jou? Ben je nog naar je oma gegaan? Of heb je het hele weekend gestudeerd?

Veel groetjes,

Clara



Opdracht 17

Je krijgt van je docent een kopieerblad met plaatjes van een dagje uit in Nederland. Vertel je medecursist wat je hebt gedaan. Vertel ook wanneer je dat hebt gedaan (bijvoorbeeld: vorige week, zaterdagmiddag).

Oefenen

Opdracht 18

Lees de tekst. In de tekst ontbreken sommige woorden. Deze woorden staan onder de tekst. Noteer achter ieder woord bij welk nummer het moet staan.

GEMEENTE PAKT OVERLAST TOERISME IN AMSTERDAM AAN: 'MAATREGELEN KOMEN TE LAAT'

5 Bewoners in het centrum van Amsterdam klagen al jaren over de steeds
 5 grotere drukte en _____ (1) door toeristen. Daarom heeft de
 gemeente een aantal **maatregelen** genomen. Hoe gaat het nu? **Hebben** de
 bewoners minder **last van** de toeristen?

10 Arjen Welles woont midden in het centrum van Amsterdam op de Wallen.
 10 Hij **strijdt** al jaren tegen de overlast van toeristen in het centrum van de
 stad. 'We **zijn het zat** dat er **steeds meer** grote groepen zijn, dat het cen-
 trum voor het grootste deel bestaat uit toeristenwinkels en dat toeristen
blowen, plassen en kotsen op straat. Nu is er eindelijk wat actie, maar het is
 eigenlijk te laat.'

15 In 2008 – toen er wereldwijd een financiële crisis was – **besloot** de gemeen-
 te samen met ondernemers flink te investeren in toerisme. In de jaren
 daarna **nam** _____ (2) in **rap** tempo **toe**. Het aantal hotelkamers
 groeide in tien jaar tijd met ongeveer zestig procent naar ruim 30.000.

20 Dankzij het toerisme **kwamen** er sinds 2007 ook ongeveer 61.000 banen **bij**.
 Die toename bleef niet zonder gevolgen voor _____ (3). Het cen-
 trum **heeft te maken met** sociale overlast en **zwerfafval**. Arjen Welles: 'Het
 gevoel van veel bewoners is dat je doorlopend op een festivalterrein leeft.'

25 Vanaf 2016 zijn er nieuwe maatregelen gekomen, zoals meer **handhavers** op
 straat. Ook is _____ (4) in het centrum verhoogd en zijn illegale
 hotels gesloten. Teun van Hubar, die ook in het centrum woont, merkt daar
 niet veel van: 'Ik kan niet zeggen dat ik minder overlast ervaar. Er lopen nog
 steeds veel dronken mensen schreeuwend over straat. Soms kunnen buurt-
 30 bewoners hun deur niet in of uit **vanwege** de **stroom** toeristen.'

Een belangrijke maatregel om de drukte te **verminderen** is volgens de
 gemeente _____ (5). In het grootste deel van het centrum mogen

35 geen nieuwe hotels komen. Buiten het centrum is het **beleid** 'nee, tenzij':
 40 nieuwe hotels krijgen alleen _____ (6) als ze iets toevoegen aan
 de buurt en duurzaam zijn. Veel toeristen overnachten **tegenwoordig** niet
 in een hotel maar in een Airbnb. Eigenaren van een Airbnb mogen hun
 ruimte maximaal dertig dagen per jaar verhuren. Vroeger was dat zestig
 dagen. Van Hubar en Welles zijn blij dat de termijn korter is geworden. Maar
 45 ze vinden dat _____ (7) niet ver genoeg gaat. 'Het liefst zien we
 een verbod.'

Door alle toeristen in het centrum neemt de sociale cohesie af. 'Vroeger
 woonden er gewoon burens naast me, nu zie ik steeds andere mensen. Ik
 45 kwam vroeger ook veel vaker vrienden tegen als ik op de **stoep** voor de
 deur zat.' Jolande Coelho, die al 54 jaar vlak bij het Paleis op de Dam woont,
 zit niet meer buiten. 'Je wilt niet **bekeken** worden door al die toeristen. Als
 ik binnen zit, **gluren** ze soms door het raam.'

50 Van Hubar en Welles vinden dat de gemeente geen visie heeft en **onvol-**
doende kijkt naar de inwoners van de stad. De gemeente **wijst op** het
 belang van het toerisme: 'We zijn een gastvrije stad; de toerist is niet onze
 vijand en blijft welkom.' Toerisme levert miljarden aan _____ (8)
 op en veel banen. Jolande Coelho vindt het **jammer** dat de economie
 55 belangrijker is dan de leefbaarheid. 'De zomers zijn hier tegenwoordig
 verschrikkelijk.'

Naar: Jiri Haanen, *NRC*

een vergunning = _____

het bezoekersaantal = _____

inkomsten = _____

een hotelstop = _____

de maatregel = _____

de leefbaarheid = _____

overlast = _____

de toeristenbelasting = _____

Opdracht 19

Beantwoord de vragen over de tekst.

- 1 Welke negatieve gevolgen heeft de toename van het toerisme in Amsterdam? Noem er minstens vier.
 - a _____
 - b _____
 - c _____
 - d _____

- 2 Welke maatregelen heeft de gemeente Amsterdam genomen om overlast tegen te gaan? Noem er minstens vier.
 - a _____
 - b _____
 - c _____
 - d _____

- 3 Welke positieve gevolgen heeft de investering in het toerisme gehad? Meerdere antwoorden zijn goed.
 - a Er zijn meer banen gekomen.
 - b Er is een festivalterrein gekomen.
 - c De hotels maken meer winst.

- 4 De economie is belangrijker dan de leefbaarheid. (regel 54-55) Dat betekent:
 - a Dat de gemeente toerisme belangrijker vindt dan een prettige woon-omgeving.
 - b Dat de kwaliteit van het toerisme minder belangrijk is dan de opbrengst.
 - c Dat de gemeente meer geld wil verdienen aan toeristen dan aan bewoners.

- 5 Wanneer krijgt een nieuw hotel een vergunning?
 - a Als het iets nieuws biedt voor de omgeving.
 - b Als het buiten het centrum is en niet te duur is.
 - c De gemeente geeft geen vergunningen meer af voor nieuwe hotels.

6 Welles is het zat dat er steeds meer grote groepen komen. (regel 11) Wat bedoelt hij daar *niet* mee?

- a Welles heeft er genoeg van.
- b Welles is er blij mee.
- c Welles heeft er geen zin meer in.

7 Waar willen Welles en Van Hubar een verbod op?

- a Op Airbnb's die langer dan dertig dagen verhuren.
- b Op Airbnb's die langer dan zestig dagen verhuren.
- c Op alle Airbnb's in Amsterdam.

STEX

Opdracht 20

Maak de volgende zinnen af en lever ze in bij je docent. Schrijf de zinnen op een los blaadje.

- 1 Nadat _____ is het toerisme in de hoofdstad fors gegroeid.
- 2 De bewoners van het centrum klagen omdat _____.
- 3 Doordat _____ voelen bewoners zich niet meer thuis in het centrum.
- 4 De gemeente neemt maatregelen tegen de overlast, hoewel _____.
- 5 Nieuwe hotels krijgen een vergunning om zich te vestigen, mits _____.

Opdracht 21

Maak zinnen met een vergelijking. Gebruik daarbij **even ... als** of **net zo ... als**.

Voorbeeld

auto – trein – snel

De auto is net zo snel als de trein.

De auto is even snel als de trein.

- 1 het strand – de duinen – mooi

- 2 de zee – het meer – koud

3 het weer in Amsterdam – het weer in Middelburg – goed

4 de cafés in Renesse – de cafés in Rotterdam – gezellig

5 een vakantie in Zeeland – een vakantie in Gelderland – duur

6 het Rijksmuseum – het Anne Frank Huis – druk

Opdracht 22

Maak de zinnen compleet. Gebruik de juiste vorm van **hoeven**, **moeten**, **kunnen** of **mogen**.

- 1 Als je als student korting wilt krijgen, _____ je een identificatiebewijs tonen.
- 2 Je _____ het ticket niet te printen. Dat is niet nodig bij dit museum.
- 3 _____ ik mijn creditcard gebruiken om te betalen?
- 4 Wil jij een locker huren? Dan _____ je je rugzak niet te dragen.
- 5 We _____ hier goed uitkijken; de politie waarschuwt voor zakkenrollers.
- 6 Heeft u een e-ticket? Dan _____ u niet langs de kassa en kunt u direct naar de ingang van het museum.
- 7 U _____ uw camera (zonder flitser) gebruiken om kunstwerken te fotograferen.
- 8 Groepen kleiner dan tien personen _____ zich niet van tevoren aan te melden voor een bezoek.

Opdracht 23

Zet de zinnen in het perfectum.

1 In juni ga ik met mijn vrienden naar Schiermonnikoog.

2 We logeren in een mooie Airbnb vlak bij het strand.

3 's Middags fietsen we vaak door de duinen.

4 's Avonds koken we samen een uitgebreide maaltijd.

5 We blijven een week op Schiermonnikoog.



Doe nu de zelftest op de website.

Woordenlijst

aan de slag gaan	sich an die Arbeit machen, loslegen	blowen	kiffen
aanspreken op	ansprechen auf	bouwwerk, het	Bauwerk
aanvoeren	(hier) zuführen	dam, de	Damm
achterlaten	hinterlassen	dichtgaan	schließen
afgeven	abgeben	fietsroute, de	Radweg
afnemen	abnehmen	geen wonder	kein Wunder
baan, de	Arbeitsstelle	gemak, het	Komfort
bekijken	anschauen	gemiddeld	durchschnittlich
beklimmen	besteigen	gluren	gucken
beleid, het	Politik	golf, de	Welle
besluiten	beschließen	gracht, de	Kanal, Graben
bewaard blijven	bewahrt werden	handhaver, de	Ordnungshüter
bewaren	bewahren	heen en weer	hin und her
bijkomen	zu sich kommen	het zat zijn	es satt haben
bivakkeren	kampieren	hoofdstad, de	Hauptstadt
		huisregel, de	Hausordnung

in de verte	in der Ferne	schimmel, de	Schimmel
in slaap vallen	einschlafen	scholekster, de	Austernfischer
in stand blijven	erhalten bleiben	sluis, de	Schleuse
jammer	schade	stank, de	Gestank
je biezen pakken	sich aus dem Staub machen	steeds meer	immer mehr
je ergens hard voor maken	sich einsetzen	stoep, de	Gehweg
kering, de	Sturmflutwehr	strijden	kämpfen
keuze, de	Wahl	stroom, de	Strom
kletsen	quatschen	te maken hebben met	zu tun haben mit
klimgordel, de	Klettergurt	tegenwoordig	heutzutage
kroeg, de	Kneipe	toename, de	Zunahme
last hebben van	leiden unter	toenemen	zunehmen
leefgebied, het	Lebensraum	toren, de	Turm
luisterend oor, het	offenes Ohr	trede, de	Stufe
maatregel, de	Maßnahme	uitgaan van	ausgehen von
massaal	massiv	uniek	einzigartig
mensenkennis, de	Menschenkenntnis	vaatwasser, de	Geschirrspülmaschine
naar	schlimm	van alle gemakken voorzien	voll ausgestattet
NAP: nieuw Amsterdams peil	Amsterdamer Pegel (Höhenbezugspunkt)	van alles te doen zijn	viel zu tun
omringen	umgeben	van heinde en ver	von nah und fern
onder water lopen	überfluten	vanwege	wegen
ontzettend	unglaublich	verminderen	verringern
onvoldoende	ungenügend	verrekijker, de	Fernglas
oorsprong, de	Ursprung	voedsel, het	Nahrung, Futter
opdringen (zich -)	aufdrängen (sich -)	werkeiland, het	Bauinsel
opdringerig	aufdringlich	wijzen op	hinweisen auf
ophogen	erhöhen	zakdoek, de	Taschentuch
overkant, de	gegenüberliegende Seite	zandplaat, de	Sandbank
overlast, de	Belästigung / Probleme	zee, de	Meer
oversteken	überqueren	zeilen	segeln
peil, het	Pegel	anders voordoen (zich -)	verstellen (sich -)
plank, de	Ablage	hard maken voor (zich -)	einsetzen für (sich -)
plassen	pinkeln	zonnen	sonnen
ramp, de	Katastrophe	zwaar	schwer
rap	rasch	zwerfafval, het	Vermüllung
rekening houden met	berücksichtigen		
rondvaart, de	Schiffsrundfahrt		
schiereiland, het	Halbinsel		